

अपंग व्यक्ती (समान संधी हक्काचे संरक्षण
आणि संपूर्ण सहभाग) अधिनियम १९९५
मधील तरतूदीच्या अनुषंगाने अपंग व्यक्तींना
राज्य शासनाच्या सेवेत आरक्षण देऊन पदे
भरणाबाबत....

महाराष्ट्र शासन
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
शासन परिपत्रक क्र. न्यायाप्र ०६/प्र.क्र. ९/सुधार-३
मंडालय विस्तार भवन, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक २७ फेब्रुवारी, २००९

परिपत्रक

केंद्र शासनाने अपंग व्यक्तींना समान संधी त्यांचे हक्काचे संरक्षण आणि संपूर्ण सहभाग देऊन त्यांना मुख्य प्रवाहात आणण्याकरिता "अपंग व्यक्ती अधिनियम १९९५" हा कायदा पारित करून संपूर्ण देशभरात १ जानेवारी २००६ पासून अंमलात आणलेला आहे. या कायद्यातील कलम २५ ते ४३ मध्ये अपंगांसाठी विविध तरतूदी करण्यात आल्या आहेत. ज्यामध्ये अपंगत्व येण्याची कारणे शोधून त्यावर प्रतिबंधात्मक उपाययोजना करणे, अपंग मुला मुलींसाठी शैक्षणिक सोयी सुविधा उपलब्ध करून देणे, शिक्षित प्रशिक्षित अपंगांना निरनिराळ्या सेवामधील आरक्षण देणे तसेच पुनर्वसनविषयक उपाययोजना करणे इत्यादी तरतूदींचा समावेश आहे.

२. या कायद्यातील कलम २२ ते ४१ ची परिणामकारकरित्या अंमलबजावणी होत नाही यासाठी मा.उच्च न्यायालय, मुंबई येथे जनहित याचिका क्र. १३९/२००६, ५३/२००७, ७०/२००२, ७५/२००६, १२९/२००३ इत्यादी अशा वेगवेगळ्या जनहित याचिका दाखल झालेल्या आहेत. या जनहित याचिकांची वेळोवेळी सुनावणी होऊन मा.उच्च न्यायालयाने अपंगांसाठी पदे निश्चित करून येणारा / असलेला अनुशेष प्राथम्याने भरण्याबाबत वेळोवेळी राज्य शासनाला निर्देश दिले आहेत. किंबहुना एका सुनावणीच्या वेळी अन्य भरती बंद करून केवळ अपंगांचा अनुशेष भरण्याचे आदेश दिले होते ही अत्यंत दुर्दैवी बाब आहे.

३. वरील कार्यवाहीनंतर वेगवेगळ्या जनहित याचिकांवर दिनांक १२-२-२००९ रोजी मा.उच्च न्यायालयाने घेतलेल्या सुनावणीत राज्य शासनाने केलेल्या कार्यवाहीच्या अनुषंगाने अत्यंत तीव्र नाराजी व्यक्त करून खालीलप्रमाणे निर्देश दिले आहेत :-

- अ) शासन सेवेतील तसेच महामंडळे / मंडळे, राज्य स्वायत्त संस्था व अन्य अनुदानित संस्थामध्ये अपंगांसाठी संवर्गनिहाय संख्या निश्चित करावी.
- ब) अपंगांसाठी संवर्गनिहाय पदे निश्चित करावी. (वर्गवारीनुसार अंध, अस्थिव्यंग व मुक-बधिर) (identification of post)
- क) संवर्गनिहाय एकूण संख्येप्रमाणे अपंगांसाठी ३% आरक्षण निश्चित करावे.
- ड) विभागनिहाय सद्यःस्थितीतील अपंगांचा अनुशेष त्वरित भरण्याविषयी निवृत्ती प्राधिकाऱ्यांनी कार्यवाही करावी.
- इ) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या कक्षेतील पदे प्रलंबित राहू नयेत यादृष्टीने सर्व प्रशासकीय विभागाने पाठपुरावा करावा.
- फ) अपंगांचा अनुशेष व आरक्षित पदे भरण्यासाठी महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग व राज्य शासनाचे संबंधित विभाग यांनी विहित कालावधीत विशेष भरती मोहिम हाती घ्यावी.

४. वरीलप्रमाणे मा.उच्च न्यायालयाने दिलेल्या निर्देशाप्रमाणे राज्य शासन, राज्य शासनाची अंगीकृत महामंडळे /मंडळे, संस्था इत्यादींनी तातडीने कार्यवाही करून अपंगांचा अनुशेष व आरक्षित पदे व त्यासंदर्भात संबंध निहाय पदनिश्चिती करून भरणे अत्यंत आवश्यक आहे. यासाठी मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग, विभागीय आयुक्त, जिल्हाधिकारी यांना आपल्या अखत्यारितीतील सर्व शासकीय / निमशासकीय कार्यालये, महामंडळे / मंडळे, संस्था इत्यादींना खास मोहिम राबवून विहित कालमर्यादेत अपंगांचा अनुशेष व आरक्षित असलेली पदे भरण्याची मोहिम तातडीने हाती घ्यावी व केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल संबंधित मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागास दरवर्षी सादर करावा.

५. वरील सूचनांची अंमलबजावणी जे नियुक्ती प्राधिकारी करणार नाहीत अथवा अपंगांची पदे भरण्यास सहकार्य करणार नाहीत अशा अधिकाऱ्यांवर जबाबदारी निश्चित करून त्यांचेविरुद्ध आंतरविभागीय चौकशी करून कडक कारवाई करण्यात येईल याची नोंद घ्यावी.

६. सर्व मंत्रालयीन विभागांना कळविण्यात येते की, त्यांनी सदर परिपत्रक त्यांच्या अखत्यारितीतील सर्व आस्थापनाच्या निदर्शनास आणावे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(जॉनी जोसेफ)

मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

मा.राज्यपालांचे सचिव

मा.मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव

मा.उप मुख्यमंत्र्यांचे सचिव

सर्व जिल्हा परिषदांचे अध्यक्ष

महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परीक्षा)१/२, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई / नागपूर

महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई/सर्व मंत्रालयीन विभाग

संचालक, नागरी प्रशासन, नवीन प्रशासकीय इमारत, मुंबई

सर्व मंत्रालयीन विभाग / सर्व विभागीय आयुक्त / सर्व महापालिका आयुक्त/सर्व पोलीस आयुक्त

सर्व जिल्हाधिकारी / सर्व जिल्हा पोलीस अधीक्षक/सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी

आयुक्त, अपंग कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई

संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई

अधिदान व लेखा अधिकारी व लेखा कार्यालय, मुंबई

विभागीय समाजकल्याण अधिकारी (मुंबई / नाशिक / पुणे / औरंगाबाद/अमरावती/नागपूर)

सर्व अधिकारी, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई

निवड नस्ती, का.सुधार-३